

Journal of Social Sciences

Volume 29 | Issue 3

Article 1

1994-01-01

บทบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

บรรณาธิการ (1994) "บทบรรณาธิการ," *Journal of Social Sciences*: Vol. 29: Iss. 3, Article 1.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol29/iss3/1>

This Editorial is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บรรณาธิการแถลง

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในหลายด้าน ในด้านบวกที่มีคนรวยมากขึ้น แต่ในด้านลบ เกิดช่องว่างทางฐานะความเป็นอยู่ของคนมากขึ้น และมีคนจนมากขึ้นด้วยเช่นกัน อีกทั้งคุณภาพชีวิตของคนไม่ว่าจะรวยหรือจนก็ลดลงในหลายด้าน เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย หรือความขาดแคลน เป็นต้น ภาพสองด้านนี้ทำให้เราต้องหันกลับมาตั้งคำถามว่า ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างจริงจัง

วารสารสังคมศาสตร์ฉบับนี้พยายามที่จะนำเสนอด้านลบของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจว่ามีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมอย่างไรบ้าง มีลักษณะที่เรียกว่าวิกฤติได้อย่างไรบ้าง เนื้อหานำมาจากการสัมภาษณ์เรื่อง “เส้นทางนิคมกับวิกฤติการพัฒนาสังคมในทศวรรษหน้า” ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดขึ้น ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 18-19 กุมภาพันธ์ 2534 แม้การสัมภาษณ์ดังกล่าวจะล่วงเลยมานานแล้ว แต่ปัญหาที่ได้พิจารณากันก็ได้ทวีความรุนแรงขึ้นมากในปัจจุบัน โดยไม่ได้รับการแก้ไขเท่าใดนัก เนื้อหาการสัมภาษณ์จึงไม่ล้าสมัย

ประเวศ วะสี อาจารย์นายแพทย์ ผู้ใส่ใจกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีทัศนวิจรณ์ในสื่อมวลชน อยู่เสมอ ได้เสนอบทปาฐกถาเรื่อง “วิกฤติปัญหาการพัฒนาในทศวรรษหน้ากับวัฒนธรรมทางวิชาการของมหาวิทยาลัย” ประเวศไม่ได้ปฏิเสธการพัฒนาให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) แต่พยายามจะชี้ให้เห็นผลกระทบอีกด้านหนึ่งของการเป็น NIC เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมได้ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาจึงคำนึงถึงด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อการพัฒนานั้นจะได้เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน บทบาทของมหาวิทยาลัย คือ การเป็นสมองของสังคม เป็นแหล่งผลิตวิชาความรู้ และเตือนสติสังคมได้ไม่ใช่เอาแต่ผลิตคนเพื่อรับใช้การพัฒนาให้เป็น NIC แต่เพื่อการแก้ปัญหาอันเกิดจากการพัฒนาและให้เกิดความเข้าใจว่าการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นอย่างไร

ชัยอนันต์ สมุทวณิช นักรัฐศาสตร์ผู้ขบคิดขบวิจารณ์ ได้แสดงปาฐกถาเรื่อง “วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมกับระบบการเมืองไทยในทศวรรษหน้า” ชัยอนันต์ชี้ให้เห็นว่าวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นทางรัฐศาสตร์ เพราะความขัดแย้งที่สำคัญในปัจจุบันนี้เป็นความขัดแย้งของการแย่งชิงทรัพยากร ซึ่งต้องอาศัยการเมืองและรัฐในการจัดการกับความขัดแย้งให้เกิดความสงบสุขในสังคม แต่การเมืองเองก็เป็นตัวที่ทำให้ความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุที่ว่า ระบบการเมืองที่เป็นอยู่ทำให้บางกลุ่มได้ผลประโยชน์และบางกลุ่มเสียผลประโยชน์

ชัยอนันต์ได้ชี้ให้เห็นว่าระบบการเมืองไทยแบบรวมศูนย์อำนาจนั้นทำให้ความขัดแย้งดังกล่าวกว้างขวางเพิ่มขึ้นอย่างไร โดยยกตัวอย่างการรวมศูนย์การคลัง การงบประมาณซึ่งส่วนกลางกำหนดการใช้จ่าย ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจมุ่งสู่ส่วนกลาง ในขณะที่เศรษฐกิจในท้องถิ่นก็ไม่สามารถเติบโตได้ นักธุรกิจจึงต้องหันไปดำเนินธุรกิจบางอย่างที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวก็คือ รัฐต้องกระจายอำนาจหรือกระจายโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้ประกอบอาชีพโดยสามารถใช้ทรัพยากรของตนได้มากขึ้น

รตยา จันทรเชียร อดีตผู้ว่าการเคหะแห่งชาติ ได้อภิปรายถึงเรื่อง “วิกฤตการณ์ที่อยู่อาศัย” โดยมีภาพหนึ่งประกอบการบรรยาย แต่บทถอดเทปในวาระการนี้ก็อยู่ในลักษณะที่สามารถมองเห็นภาพเพียงพอแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องตีพิมพ์บรรยายถึงการแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของคนที่มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานคร ขอบเขตของการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบ ในช่วงนี้ยังมีผู้ร่วมสัมมนาหลายคนได้แสดงทัศนะความเห็นเพิ่มเติม เช่น ในเรื่องวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของชนชั้นกลางและการรวมกลุ่มกันเองของชาวชุมชนแออัด เป็นต้น

นิคม จันทรวิทุร นักวิชาการแรงงานอาวุโส และอธิบดีกรมแรงงานคนแรก แสดงปาฐกถาเรื่อง “วิกฤตการณ์ความมั่นคงทางสังคมและประกันสังคมในทศวรรษหน้า” โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางด้านลบของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเติบโตในเมืองในขณะที่ไม่มีการสร้างงานในชนบท ทำให้คนชนบทอพยพเข้ามาอาศัยในเมือง เกิดชุมชนแออัดเพิ่มมากขึ้น และปัญหาอื่นๆ ตามมา และยังได้กล่าวถึงสวัสดิการต่างๆ สำหรับแรงงานที่อพยพเข้ามาในเมืองและพยายามจะชี้ให้เห็นความสำคัญของคนจนในเมืองที่ทำหน้าที่ให้บริการต่างๆ ในสังคมเมือง

ผู้ร่วมสัมมนา ได้แสดงทัศนะต่างๆ เช่นว่า ประชากรในชุมชนแออัดเหล่านี้ด้วยโอกาสในด้านต่างๆ ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งรัฐไม่ได้แก้ไข ทำให้คนในชุมชนแออัดต้องรวมตัวกันแก้ไขเองและเรียกร้องความสนใจจากรัฐ คนในชุมชนแออัดมีวิถีที่ลำบาก ไม่ได้รับการดูแลและถูกผลักดันให้ออกไปอยู่นอกเมือง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วงานที่คนเหล่านี้ทำอยู่ในเมือง อีกประการหนึ่งราคาที่ดินที่แพงขึ้น ทำให้เกิดความต้องการที่จะใช้ที่ดินไปในทางการลงทุน จึงเกิดการไล่ที่มากขึ้นกว่าเดิม คนในชุมชนแออัดจึงรวมตัวกัน เพื่อสามารถร้องเรียนเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีพลังมากขึ้นอีกทัศนะหนึ่งคือว่า ในระยะเวลาอันสั้นการลดช่องว่างระหว่างคนจนคนรวยไม่สามารถทำได้สิ่งที่ควรทำคือ ให้คนจนสามารถมีวิถีที่ดีขึ้น มีปัจจัยพื้นฐานต่างๆ มากขึ้น สิ่งที่ต้องทำคือ การสร้างพลังของสังคมเพื่อถ่วงดุลพลังทุนนิยม ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นอื่นก็มีจุดเน้นอยู่ที่ว่า คนในชุมชนแออัดต้องมีการสร้างองค์กรของตน เพื่อจะได้มีพลังมากขึ้นในการต่อสู้ปกป้องผลประโยชน์ของตน

สมพงษ์ พัดบุษ เสนอเรื่อง “วิกฤตการณ์ปัญหาคนจนและสลัม” โดยมีภาพหนึ่งประกอบอีกเช่นกัน แต่ก็สามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องดูภาพเหล่านี้ สมพงษ์ ได้แสดงลักษณะของชุมชนก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุงว่ามีสภาพที่แตกต่างกัน การปรับปรุงสภาพทางกายภาพของชุมชนแออัดสามารถเป็นไปได้ มิใช่ว่า ชุมชนแออัดจะต้องเสื่อมโทรม นอกจากนั้นยังได้เล่าถึงปัญหาซึ่งชาวชุมชนแออัดเผชิญในการปรับปรุงตนเอง

ในการเสนอบทความเรื่อง “วิกฤตการณ์ปัญหาชุมชนแออัดในทศวรรษหน้า บทบาทของภาครัฐกับองค์กรพัฒนาเอกชน” **สมสุข บุญญะบัญชา** เสนอว่า การแก้ปัญหาต่างๆ ของรัฐเกี่ยวกับคนจนเมืองไม่ตรงจุด

บทบาทขององค์กรเอกชนกับงานพัฒนาชุมชนแออัดเกิดขึ้นจากการที่รัฐไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาที่ถูกจุดรัฐควรมองชาวชุมชนแออัดในมุมมองใหม่และให้การช่วยเหลือแก่องค์กรเอกชนที่ทำงานชุมชนแออัดในตอนท้ายกล่าวถึงทิศทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนแออัดในทศวรรษหน้า จุดสำคัญเน้นที่ทักษะและการกระทำของรัฐ ที่ต้องปรับใหม่

ในเอกสารสัมมนาเรื่อง “คนจนในเมือง ปรากฏการณ์ใหม่ของปัญหาสังคม” สมพงษ์ พัดปุຍ ซีให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดช่องว่างมากขึ้นระหว่างคนรวยและคนจนและกล่าวว่า รัฐยังมองภาพของคนจนใหม่ที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจในทางลบ การแก้ปัญหาของรัฐจึงยังไม่ถูกจุดปัญหายังคงมีอยู่ สมพงษ์เสนอว่ามหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในการมองภาพต่าง ๆ ในมุมกว้าง และให้ความรู้ในเรื่องปัญหาคนจนและสลัมซึ่งเป็นปัญหาละเอียดอ่อนซับซ้อน

บรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการถ่ายทอดการสัมมนาครั้งนี้ โดยอาศัยการถอดเทปคำพูดจริงเป็นส่วนใหญ่ โดยมีเอกสารบทความประกอบด้วยเล็กน้อย พอที่จะเอื้อให้ท่านผู้อ่านที่ไม่ได้มาร่วมการสัมมนาได้รับรู้และเข้าใจวิกฤติปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ร่วมสัมมนาเห็นว่าเกิดจากการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมอุตสาหกรรมใหม่ตามสมควร บทความและการนำเสนอจากการสัมมนาค้างครั้งนั้น ยังมีอีก ซึ่งวารสารสังคมศาสตร์ จะได้นำเสนอในฉบับต่อไป ร่วมกับบทความอื่นๆ

ขอขอบคุณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เอื้อเพื่อบทถอดเทปและเอกสารประกอบการสัมมนาซึ่งนำมาตีพิมพ์ ณ ที่นี้ และเชษฐา โมสิกรัตน์ นิสิตปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ ที่ได้ช่วยสรุปความเอกสารเป็นเค้าของบทบรรณาธิการเล่มนี้

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ

มิถุนายน 2537

ม.ร.ว.พฤษถีสถาน ชุมพล

บรรณาธิการ

Editor's Note

Crises in Thai Society in the new industrialization are the theme of this issue. It concentrates on the negative effects of rapid economic growth on Thai society. Though it draws materials from the Seminar "NICization and Social Development Crises in the Next Decade" organized by the Center of Social Development Studies, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, on 18-19 February 1991, the substance presented is not out of date.

Prawase Wasee, a medical doctor with a humanistic social concern and a Magsaysay Award winner, draws attention particularly to the need for sustainable development and urged universities to perform its roles as producers of knowledge and the society's conscience in a more critical fashion.

Chai-anan Samudavanija, a political scientist well known at home and abroad, points out that the environmental crisis is a topic for political analysis since it generates conflicts over resources with which the political system has to deal. Power concentration aggravates the situation particularly as the center determines economic growth in local areas and denies the right of the peripheries in managing their natural resources.

Rataya Chantrathien, formerly Governor of the National Housing authority and now active in NGO circles, discusses the housing crisis. She pays particular attention to the problems faced by low income earners. The floor joined in to emphasize the need for community organization in the slums and to expand the topic to include changes in middle class residential and related problems.

Nikom Chandravithun, a labour expert and former Director of the Labour Department, analyzed the negative effect of economic growth in leading to urbanization and the spawning of numerous slums. The social insecurity that resulted called for the development of a belated social insurance system, the improvement of which is still necessary if society is to give due importance to the contributions the urban poor are making to the economy and the society.

The floor keenly discussed and debated the issues and the problems to which governments have clearly failed to adequately respond. The result was that slum communities have had to organize to alleviate their own situations and also to demand government attention. The problems are presently aggravated by the phenomenal rise in the price of land, resulting

in slum communities being evicted. There is a need to empower the urban poor so as to achieve a counterbalance to the power of capital.

Sompong Padpui, an NGO worker, presents cases of slum communities' efforts to improve their own conditions and the physical side of their communities. In his article, he draws attention to the fact that economic development had widened social inequalities. Changes are needed in the approach of government agencies, and universities should play the role of providing a better understanding of the complexities of the problems of the urban poor and slum communities.

Somsuk Bunyabancha, another NGO worker, reiterates how government strategies miss the causes of the problems of slum communities and emphasizes that NGOs have gone in to work on them because of this. He also reviewed alternative solutions.

It is hoped that by publishing the seminar proceedings in this issue and the next, where there is an article on the AIDS crisis, readers will be exposed to the social problems attendant upon rapid industrialization in Thailand and will see how a rethink of development strategy and political reforms are necessary for their alleviation.

The editor would like to thank the CSDS and Associate Professor Surichai Wan'gaew, its Director, for providing the material from the seminar and for supporting the publication of this issue.

Chulalongkorn University, Bangkok

Prudhisan Jumbala

June 1994

Editor